Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 9 października 2014 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Pilny tryb prejudycjalny — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej — Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 — Bezprawne zatrzymanie — Zwykły pobyt dziecka

W sprawie C-376/14 PPU

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Supreme Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 31 lipca 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 sierpnia 2014 r., w postępowaniu:

C

przeciwko

M,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (sprawozdawca) i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

zważywszy na wniosek sądu odsyłającego z dnia 31 lipca 2014 r. o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym na podstawie art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem,

zważywszy na postanowienie trzeciej izby z dnia 14 sierpnia 2014 r. o uwzględnieniu tego wniosku,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 22 września 2014 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu C przez C. Walsha, solicitor, R. Costella, BL, oraz D. Browne, SC,

— w imieniu M przez C. Fitzgeralda, SC, oraz K. Kelly'ego, BL,

— w imieniu rządu francuskiego przez F. Gloaguen oraz F.X. Bréchota, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowanie: angielski.

— w imieniu Komisji Europejskiej przez L. Flynna oraz M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po wysłuchaniu rzecznika generalnego,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 243; sprostowanie Dz.U. 2009, L 347, s. 32) (zwanego dalej „rozporządzeniem").

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy C a M w przedmiocie powrotu do Francji ich małoletniego dziecka przebywającego z matką w Irlandii.

Ramy prawne

Konwencja haska z 1980 r.

3 Artykuł 1 Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (*Recueil des traités des Nations unies*, tom 1343, nr 22514, zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r."), stanowi:

„Przedmiotem niniejszej konwencji jest:

a) zapewnienie niezwłocznego powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych w jednym z umawiających się państw […];

[…]".

4 Artykuł 3 wspomnianej konwencji określa:

„Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli:

a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz

b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.

Prawo do opieki określone w punkcie a) może wynikać w szczególności z mocy samego prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z ugody mającej moc prawną w świetle przepisów ustawodawstwa tego państwa".

5 Artykuł 12 tejże konwencji przewiduje:

„Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu artykułu 3, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej umawiającego się państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka.

[…]”.

6 Artykuł 19 konwencji haskiej z 1980 r. ma następujące brzmienie:

„Orzeczenie dotyczące zwrotu dziecka, wydane zgodnie z niniejszą konwencją, nie narusza istoty prawa do opieki”.

Prawo Unii

7 Motyw 12 rozporządzenia stanowi:

„Podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości […]”.

8 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

[…]

7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę nad dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

8) »podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej« oznacza każdą osobę, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska za dziecko;

9) »piecza nad dzieckiem« obejmuje prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

[…]

11) »bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie dziecka« oznacza uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka, jeżeli:

a) narusza to prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt;

oraz

b) pod warunkiem, że prawo pieczy nad dzieckiem było, wspólnie lub samemu, faktycznie wykonywane w czasie uprowadzenia lub zatrzymania dziecka lub byłoby wykonywane, gdyby uprowadzenie lub zatrzymanie nie nastąpiło. Za wspólne wykonywanie pieczy nad dzieckiem uznaje się sytuację, gdy jeden podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej na mocy orzeczenia lub z mocy prawa nie może stanowić o miejscu pobytu dziecka bez zgody innego podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej".

9 Rozdział II rozporządzenia obejmuje przepisy dotyczące jurysdykcji i zawiera w ust. 1, obejmującym art. 3–7, przepisy o jurysdykcji w sprawach dotyczących rozwodów, separacji i unieważnienia małżeństwa, w ust. 2, obejmującym art. 8–15, przepisy o jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, a w ust. 3, obejmującym art. 16–20, przepisy wspólne.

10 Artykuł 8 rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna", stanowi:

„1. W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12".

11 Artykuł 9 rozporządzenia, zatytułowany „Utrzymanie jurysdykcji wynikającej z poprzedniego miejsca zwykłego pobytu dziecka", przewiduje w ust. 1:

„W przypadku zgodnego z prawem przeprowadzenia się dziecka z jednego państwa członkowskiego do innego i uzyskania przez nie nowego zwykłego pobytu jurysdykcja sądów poprzedniego zwykłego pobytu dziecka zostaje utrzymana, w drodze wyjątku od art. 8, przez okres trzech miesięcy po przeprowadzce, w celu dokonania zmiany wydanego w tym państwie członkowskim orzeczenia dotyczącego prawa do osobistej styczności z dzieckiem wydanego w tym państwie członkowskim przed przeprowadzeniem się dziecka, jeżeli osoba uprawniona zgodnie z tym orzeczeniem do osobistej styczności z dzieckiem nadal zwykle przebywa w państwie członkowskim poprzedniego zwykłego pobytu dziecka".

12 Artykuł 10 rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja w przypadkach uprowadzenia dziecka", przewiduje, że w przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana, chyba że spełnione są pewne warunki, które określa ten artykuł.

13 Artykuł 11 rozporządzenia, zatytułowany „Powrót dziecka", stanowi w ust. 1:

„Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie [k]onwencji haskiej [z 1980 r.], w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8".

14 Zgodnie z art. 12 rozporządzenia, zatytułowanym „Pozostałe jurysdykcje":

„1. Sądy państwa członkowskiego mające jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa na podstawie art. 3 mają jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem lub wnioskiem, jeżeli:

a) na co najmniej jednym z małżonków spoczywa odpowiedzialność rodzicielska w odniesieniu do dziecka;

oraz

b) jurysdykcja tych sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez małżonków lub podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka.

2. Jurysdykcja wykonywana zgodnie z ust. 1 ustaje:

a) gdy orzeczenie uwzględniające albo oddalające wniosek o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa stało się prawomocne;

b) w przypadkach, w których postępowanie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej jeszcze się toczy w chwili określonej w lit. a) – gdy orzeczenie w tym postępowaniu stało się prawomocne;

c) gdy postępowania, o których mowa w lit. a) i b), zostały zakończone z innej przyczyny.

3. Sądy państwa członkowskiego mają również jurysdykcję w odniesieniu do odpowiedzialności rodzicielskiej w postępowaniach innych niż te, o których mowa w ust. 1, jeżeli:

a) dziecko ma istotny związek z tym państwem członkowskim, w szczególności z uwagi na fakt, że jeden z podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej ma zwykły pobyt w tym państwie członkowskim lub dziecko posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego;

oraz

b) jurysdykcja sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez wszystkie strony postępowania w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka.

[…]”.

15 Artykuł 19 rozporządzenia, zatytułowany „Zawisłość sprawy i postępowania zależne”, stanowi:

„1. Jeżeli pozwy lub wnioski o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa między tymi samymi stronami zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

2. Jeżeli pozwy lub wnioski dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie roszczenia zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek

[…]”.

16 Rozdział III rozporządzenia obejmuje przepisy dotyczące uznawania orzeczeń wydanych w jednym państwie członkowskim w innych państwach członkowskich oraz wykonywania tych orzeczeń. Ujęty w dotyczącej uznawania sekcji 1 tego rozdziału art. 24 rozporządzenia, zatytułowany „Zakaz badania jurysdykcji państwa członkowskiego pochodzenia”, stanowi:

„Jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia nie może być badana. Badanie zgodności z porządkiem publicznym, o którym mowa w art. 22 lit. a) i art. 23 lit. a), nie może rozciągać się na przepisy o jurysdykcji przewidziane w art. 3–14”.

17 Artykuł 28 ust. 1 rozporządzenia, ujęty w sekcji 2 rozdziału III, dotyczącej wniosku o stwierdzenie wykonalności, przewiduje:

„Orzeczenie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka wydane w jednym państwie członkowskim oraz w tym państwie wykonalne i które zostało doręczone, jest wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony".

Prawo irlandzkie

18 Z postanowienia odsyłającego wynika, że Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991 (ustawa z 1991 r. w sprawie przypadków uprowadzenia dzieci i wykonywania orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym, zapewnia wykonanie postanowień konwencji haskiej z 1980 r. w irlandzkim porządku prawnym. Ustawę tę zmieniono European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005 [rozporządzeniem z 2005 r. wydanym w ramach Wspólnot Europejskich (orzeczenia w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej)] w celu uwzględnienia przepisów rozporządzenia w sprawach dotyczących konwencji haskiej z 1980 r. pomiędzy państwami członkowskimi.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

19 C, mający obywatelstwo francuskie, i M, mająca obywatelstwo brytyjskie, zawarli związek małżeński we Francji w dniu 24 maja 2008 r. Z ich związku urodziło się także we Francji w dniu 14 lipca 2008 r. dziecko. Jako że stosunki między rodzicami szybko się pogorszyły, M wniosła pozew o rozwód w dniu 17 listopada 2008 r. Kilka postępowań dotyczących dziecka zostało wtedy wszczętych przez ojca i matkę we Francji, zarówno przed wyrokiem rozwodowym i wniesieniem przez ojca do High Court (Irlandia) wniosku o powrót dziecka do Francji, jak i później. Jedynie wyrok rozwodowy oraz późniejsze okoliczności fatyczne i postępowania mają znaczenie dla odpowiedzi na pytania zadane przez sąd odsyłający.

Wyrok rozwodowy, późniejsze okoliczności faktyczne i postępowania sądowe

20 Wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r. (zwanym dalej „wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r.") został orzeczony przez tribunal de grande instance d'Angoulême (sąd pierwszej instancji w Angoulême) (Francja) rozwód z winy obojga małżonków. W wyroku tym określono, że rozwód między małżonkami wywiera skutki od dnia 7 kwietnia 2009 r., stwierdzono, że władza rodzicielska nad dzieckiem będzie wykonywana wspólnie przez oboje rodziców, ustalono miejsce zwykłego pobytu dziecka u matki począwszy od dnia 7 lipca 2012 r. i uregulowano prawo do osobistej styczności z dzieckiem i zakwaterowania na rzecz ojca na wypadek niezgody między stronami, przewidując różne sposoby wykonywania go w zależności od tego, czy matka ustanowi swoje miejsce zamieszkania we Francji, czy też opuści terytorium francuskie, aby zamieszkać w Irlandii. W wyroku tym uściślono, że matka jest uprawniona do „ustanowienia swojego miejsca zamieszkania w Irlandii" i przypomniano w sentencji, że wyrok „podlega wykonaniu z mocy prawa tymczasowo w odniesieniu do rozstrzygnięć dotyczących dziecka".

21 W dniu 23 kwietnia 2012 r. C wniósł apelację od tego wyroku, ograniczając ją do środków dotyczących dziecka i zasądzenia od niego pewnej kwoty na rzecz M z tytułu zaliczki na poczet jej części majątku wspólnego. W dniu 5 lipca 2012 r. pierwszy prezes cour d'appel de Bordeaux (sądu apelacyjnego w Bordeaux) (Francja) oddalił jego wniosek o wstrzymanie wykonania tymczasowego wspomnianego wyroku.

22 W dniu 12 lipca 2012 r. M wyjechała z dzieckiem do Irlandii, gdzie oboje od tamtej pory pozostają. Według postanowienia odsyłającego M nie zastosowała się do rozstrzygnięć wyroku z dnia 2 kwietnia 2012 r. dotyczących przysługującego ojcu prawa do osobistej styczności z dzieckiem i zakwaterowania.

23 Wyrokiem z dnia 5 marca 2013 r. cour d'appel de Bordeaux uchylił wyrok z dnia 2 kwietnia 2012 r. w odniesieniu do rozstrzygnięć dotyczących pobytu dziecka, prawa do osobistej styczności z dzieckiem i zakwaterowania oraz wypłaty zaliczki na poczet części majątku wspólnego. Sąd ten ustalił miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania ojca i przewidział prawo do osobistej styczności z dzieckiem i zakwaterowania na rzecz matki.

24 W dniu 31 marca 2013 r. C, powołując się w szczególności na to, że M odmawia wydania dziecka, zwrócił się do sędziego do spraw rodzinnych tribunal de grande instance de Niort (sądu pierwszej instancji w Niort) (Francja) z wnioskiem o przyznanie wyłącznie jemu władzy rodzicielskiej, o nakazanie powrotu dziecka do jego miejsca zamieszkania pod rygorem grzywny i o zakazanie opuszczania przez dziecko terytorium francuskiego bez zgody ojca. W dniu 10 lipca 2013 r. sędzia do spraw rodzinnych tribunal de grande instance de Niort uwzględnił żądania przedstawione przez C.

25 W dniu 18 grudnia 2013 r. C zwrócił się do High Court na podstawie art. 28 rozporządzenia o stwierdzenie wykonalności wyroku cour d'appel de Bordeaux z dnia 5 marca 2013 r. Wniosek ten został uwzględniony, lecz M, która wniosła w dniu 7 stycznia 2014 r. skargę kasacyjną na ten wyrok, obecnie zawisłą przed Cour de cassation (Francja), zwróciła się w dniu 9 maja 2014 r. do High Court o zawieszenie postępowania wykonawczego.

Orzeczenie High Court i postanowienie odsyłające

26 W dniu 29 maja 2013 r. C wniósł do High Court o zarządzenie, na mocy art. 12 konwencji haskiej z 1980 r., art. 10 i 11 rozporządzenia oraz Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991, powrotu dziecka do Francji i o uznanie, że matka bezprawnie zatrzymała je w Irlandii.

27 Orzeczeniem z dnia 13 sierpnia 2013 r. High Court oddalił te żądania, stwierdzając co do istoty, że zabranie dziecka do Irlandii było zgodne z prawem, gdyż nastąpiło na podstawie wyroku sądu francuskiego zezwalającego na to zabranie, że wniosek o wstrzymanie wykonania tymczasowego wyroku z dnia 2 kwietnia 2012 r. został oddalony, że wyrok ten jest prawomocny, skoro nie jest ani postanowieniem w przedmiocie środków tymczasowych, ani orzeczeniem ograniczonym czasowo lub tymczasowym, i że nie został on ani zmieniony, ani uchylony w postępowaniu apelacyjnym w terminie trzech miesięcy, o którym mowa w art. 9 rozporządzenia. Sąd ten uznał, że zwykły pobyt dziecka nie stał się warunkowy ze względu na apelację wniesioną przez C od tego wyroku i że rozstrzygnięcie sporu, który rozpoznaje, zależy w istocie od oceny stanu faktycznego, gdyż nic w pojęciu „zwykłego pobytu" nie stoi na przeszkodzie, by zostało ono zmienione, a rozporządzenie przewiduje zresztą sytuację, w której taka zmiana następuje przed przeniesieniem jurysdykcji. W świetle okoliczności faktycznych w ocenie sądu dziecko ma w tym przypadku zwykły pobyt w Irlandii od chwili, gdy matka przywiozła je do tego państwa członkowskiego z zamiarem osiedlenia się tam.

28 C odwołał się od tego orzeczenia w dniu 10 października 2013 r., podnosząc w szczególności, że okoliczność, iż zabranie dziecka do Irlandii było zgodne z prawem, nie oznacza, iż jego zwykły pobyt uległ zmianie, że zgodne z prawem zabranie nie wyklucza bezprawnego zatrzymania, że wyrokowi z dnia 2 kwietnia 2012 r. przysługiwała tymczasowa wykonalność, a zatem ograniczona czasowo, dopóki apelacja wniesiona od tego wyroku wciąż była rozpatrywana, że matka nie wskazała przed sądami francuskimi, iż ma zamiar sprawować pieczę nad dzieckiem w Irlandii, że nigdy nie zakwestionowała jurysdykcji sądów francuskich ani nie podniosła, iż zwykły pobyt dziecka uległ zmianie, że oczywistym zamiarem tych sądów jest zachowanie jurysdykcji w odniesieniu do prawa do

pieczy, że sądy irlandzkie są związane orzeczeniami sądów francuskich, przed którymi najpierw wszczęto postępowanie i które pozostają właściwe w przedmiocie pieczy nad dzieckiem, i wreszcie że High Court dokonał błędnej wykładni art. 9 rozporządzenia.

29 W odpowiedzi M podnosi w szczególności, że zwykły pobyt dziecka należy zbadać w świetle okoliczności faktycznych i że w niniejszym przypadku zmienił się on po zabraniu dziecka do Irlandii w zgodzie z wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r., na mocy którego zezwolono jej na samodzielne decydowanie o miejscu pobytu dziecka, tak że nie doszło do żadnego naruszenia prawa do pieczy. Ani charakter tego wyroku, ani apelacja wniesiona od niego nie stoją według niej na przeszkodzie takiej faktycznej zmianie miejsca pobytu. Co się tyczy pojęcia zwykłego pobytu, M odnosi się do wydanych przez Trybunał wyroków A (C-523/07, EU:C:2009:225) i Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

30 Sąd odsyłający wyjaśnia, że spór w postępowaniu głównym podnosi kwestie wykładni art. 2, 12, 19 i 24 rozporządzenia. Sąd ten zauważa, że sądy francuskie były sądami, przed którymi najpierw wszczęto postępowania w rozumieniu rozporządzenia, że ich jurysdykcja została w jednoznaczny sposób uznana przez oboje rodziców w chwili, gdy wszczęto przed nimi postępowania, i że twierdzą one, iż nadal zachowują jurysdykcję w odniesieniu do kwestii odpowiedzialności rodzicielskiej pomimo obecności dziecka w Irlandii. Jeśli tak jest, matka zdaniem tego sądu bezprawnie zatrzymuje dziecko od chwili pierwszego naruszenia ustalonego wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r. prawa do osobistej styczności z dzieckiem i zakwaterowania. Sąd ten zastanawia się zatem, czy jurysdykcja ta ustała, czy nie, w świetle przepisów art. 12 ust. 2 lit. b) lub art. 12 ust. 3 lit. a) i b) rozporządzenia. Jego zdaniem art. 19 ust. 2 rozporządzenia ma tu zastosowanie.

31 Sąd ten wyjaśnia także, odnosząc się do wyroków A (EU:C:2009:225) i Mercredi (EU:C:2010:829), że pojęcie zwykłego pobytu, które nie jest zdefiniowane w rozporządzeniu, jest zawsze kwestią faktyczną i że należy w szczególności wziąć pod uwagę warunki i motywy pobytu na terytorium danego państwa członkowskiego. Trzeba zatem rozstrzygnąć kwestię, czy sądy francuskie pozostały właściwe lub czy matka i dziecko byli upoważnieni w świetle prawa Unii do ustanowienia zwykłego pobytu w Irlandii.

32 W tych okolicznościach Supreme Court postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy istnienie francuskiego postępowania dotyczącego pieczy nad dzieckiem uniemożliwia w okolicznościach niniejszej sprawy powstanie miejsca zwykłego pobytu w Irlandii?

2) Czy ojciec albo francuskie sądy zachowują prawo pieczy nad dzieckiem, w ten sposób że bezprawne jest zatrzymanie dziecka w Irlandii?

3) Czy sądy irlandzkie są uprawnione do rozważenia kwestii zwykłego pobytu dziecka w okolicznościach, w jakich zamieszkuje ono w Irlandii od lipca 2012 r., w którym to czasie jego zabranie do Irlandii nie nastąpiło z naruszeniem prawa francuskiego?”.

W przedmiocie trybu pilnego

33 Supreme Court wniósł o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w pilnym trybie prejudycjalnym przewidzianym w art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem ze względu na to, że motyw 17 rozporządzenia stanowi, iż w przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót.

34 W tym względzie należy stwierdzić w pierwszej kolejności, że odesłanie prejudycjalne dotyczy wykładni rozporządzenia, które zostało przyjęte w szczególności na podstawie art. 61 lit. c) WE, obecnie art. 67 TFUE, który widnieje w tytule V części trzeciej traktatu FUE, dotyczącej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, tak że wspomniane odesłanie jest objęte zakresem stosowania pilnego trybu prejudycjalnego określonym w art. 107 regulaminu postępowania.

35 W drugiej kolejności z odesłania prejudycjalnego wynika, że podczas gdy władza rodzicielska nad dzieckiem została przyznana obojgu rodzicom wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r., prawo do osobistej styczności i zakwaterowania zostało przyznane ojcu tym wyrokiem, a w wyroku cour d'appel de Bordeaux z dnia 5 marca 2013 r., uchylającym częściowo poprzedni wyrok, ustalono miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania ojca, ojciec jest pozbawiony regularnego kontaktu z dzieckiem, mającym obecnie sześć lat, od chwili zabrania go do Irlandii w dniu 12 lipca 2012 r. Jako że odesłanie prejudycjalne następuje w ramach sporu, którego przedmiotem jest wniosek o powrót dziecka do Francji złożony przez ojca, a odpowiedzi na zadane pytania są decydujące dla rozstrzygnięcia tego sporu, jakakolwiek zwłoka w tym rozstrzygnięciu mogłaby zaszkodzić przywróceniu relacji między dzieckiem a ojcem oraz integracji dziecka w jego nowym środowisku rodzinnym i społecznym w razie powrotu do Francji.

36 W tych okolicznościach na wniosek sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego trzecia izba Trybunału postanowiła uwzględnić wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie mających znaczenie przepisów rozporządzenia

37 Należy zauważyć w pierwszej kolejności, że nie ma żadnego sporu lub ryzyka sporu jurysdykcyjnego między sądami francuskimi a irlandzkimi w odniesieniu do postępowania głównego, tak że przepisy art. 12 i 19 rozporządzenia, na które wskazuje sąd odsyłający, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym.

38 Jest bowiem oczywiste, po pierwsze, że dziecko miało zwykły pobyt we Francji w chwili, gdy wszczęte zostały postępowania przed tribunal de grande instance d'Angoulême i cour d'appel de Bordeaux, tak że zgodnie z art. 8 rozporządzenia sądy te miały jurysdykcję, aby orzec w odniesieniu do rozstrzygnięć dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

39 Po drugie, należy stwierdzić, że do High Court złożono w dniu 29 maja 2013 r. wniosek o powrót dziecka do Francji na podstawie art. 12 konwencji haskiej z 1980 r., art. 10 i 11 rozporządzenia oraz Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991.

40 Takie postępowanie mające za przedmiot powrót do państwa członkowskiego pochodzenia dziecka, które zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w innym państwie członkowskim, nie dotyczy istoty odpowiedzialności rodzicielskiej, a zatem nie ma takiego przedmiotu ani takiej samej podstawy roszczenia jak postępowanie mające na celu orzeczenie co do tej istoty (zob. wyrok Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 68). Ponadto według art. 19 konwencji haskiej z 1980 r. orzeczenie dotyczące zwrotu dziecka, wydane zgodnie ze wspomnianą konwencją, nie narusza istoty prawa do opieki. Nie może zatem istnieć zawisłość sporu między takimi postępowaniami.

41 Należy dodać, że art. 10 rozporządzenia nie ma podobnie zastosowania do sprawy głównej, skoro sprawa ta nie dotyczy istoty odpowiedzialności rodzicielskiej.

42 Trzeba stwierdzić w drugiej kolejności, że także nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym przepisy art. 9 rozporządzenia, do którego odnosi się High Court w wyroku z dnia 13 sierpnia 2013 r. i który dotyczy utrzymania przez pewien okres jurysdykcji sądów państwa członkowskiego poprzedniego miejsca zwykłego pobytu dziecka w odniesieniu do prawa do osobistej styczności z dzieckiem, ani przepisy art. 24 rozporządzenia, na który wskazuje sąd odsyłający, a który objęty jest w ramach rozdziału III rozporządzenia sekcją I dotyczącą uznawania orzeczeń wydanych w państwie członkowskim. Jak wynika bowiem z poprzedzających stwierdzeń, spór w postępowaniu głównym nie podnosi kwestii jurysdykcji w odniesieniu do orzekania o prawie do osobistej styczności z dzieckiem ani kwestii uznania orzeczenia sądu francuskiego w Irlandii.

43 Należy zauważyć w trzeciej kolejności, że mają natomiast znaczenie art. 2 pkt 11 rozporządzenia, w którym zdefiniowano pojęcie „bezprawnego uprowadzenia albo zatrzymania dziecka", oraz art. 11 rozporządzenia, który uzupełnia postanowienia konwencji haskiej z 1980 r. i ma zastosowanie, gdy – jak w sprawie głównej – do sądu Unii Europejskiej wniesiono na podstawie tej konwencji pozew lub wniosek o powrót do państwa członkowskiego dziecka, które zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w innym państwie członkowskim.

W przedmiocie pytań pierwszego i trzeciego

44 Na wstępie należy podkreślić, że w sprawie głównej dziecko zostało zabrane z Francji do Irlandii zgodnie z prawem w następstwie wyroku z dnia 2 kwietnia 2012 r., w którym ustalono miejsce zwykłego pobytu dziecka w miejscu zamieszkania matki i w którym zezwolono jej na „ustanowienie swojego miejsca zamieszkania w Irlandii". Wyrok ten, jak wskazał rząd francuski w odpowiedzi na skierowane przez Trybunał pytanie o uściślenie i w toku rozprawy, nie miał powagi rzeczy osądzonej, gdyż przysługiwała od niego apelacja, ale jego rozstrzygnięcia dotyczące dziecka podlegały tymczasowemu wykonaniu. Wspomniany wyrok, od którego wniesiono apelację przed zabraniem dziecka, został uchylony – blisko osiem miesięcy po zabraniu dziecka do Irlandii – wyrokiem cour d'appel de Bordeaux z dnia 5 marca 2013 r., w którym ustalono miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania ojca mieszkającego we Francji. Wyrok ten, na który M złożyła skargę kasacyjną, podlega według wskazań rządu francuskiego wykonaniu i ma powagę rzeczy osądzonej, jako że skarga kasacyjna nie ma skutku suspensywnego w prawie francuskim.

45 Z tego względu w świetle rozważań przedstawionych w pkt 37–43 niniejszego wyroku należy uznać, iż poprzez pytania pierwsze i trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 2 pkt 11 i art. 11 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, rozpoznający wniosek o powrót dziecka sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało zabrane, powinien sprawdzić, dokonując oceny całości szczególnych okoliczności konkretnego przypadku, czy dziecko bezpośrednio przed zarzucanym bezprawnym zatrzymaniem miało jeszcze zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia.

46 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z definicją bezprawnego uprowadzenia albo zatrzymania podaną w art. 2 pkt 11 rozporządzenia w brzmieniu bardzo podobnym do brzmienia art. 3 konwencji haskiej z 1980 r., uprowadzenie albo zatrzymanie, aby było uznane za bezprawne w rozumieniu rozporządzenia, musiało naruszyć prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt.

47 Z definicji tej wynika, iż bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie w rozumieniu art. 2 pkt 11 rozporządzenia zakłada, że dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia i że jest skutkiem naruszenia prawa do pieczy nad dzieckiem przyznanego zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego.

48 Co się tyczy art. 11 ust. 1 rozporządzenia, przewiduje on, że stosuje się ust. 2–8 tego artykułu, jeżeli podmiot sprawujący pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego „w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt". Należy wywieść z tego, że tak nie jest, gdy dziecko bezpośrednio przed zabraniem lub zatrzymaniem nie miało zwykłego pobytu w państwie członkowskim pochodzenia.

49 W rezultacie zarówno z art. 2 pkt 11, jak i z art. 11 ust. 1 rozporządzenia wynika, że art. 11 może mieć zastosowanie dla celów uwzględnienia wniosku o powrót tylko wtedy, gdy dziecko bezpośrednio przed zarzucanym bezprawnym zatrzymaniem miało zwykły pobyt w przyjmującym państwie członkowskim.

50 Co się tyczy pojęcia „zwykłego pobytu", Trybunał stwierdził już, dokonując wykładni art. 8 rozporządzenia w wyroku A (EU:C:2009:225) oraz art. 8 i 10 rozporządzenia w wyroku Mercredi (EU:C:2010:829), że rozporządzenie nie zawiera definicji tego pojęcia, i uznał, że znaczenie i zakres tegoż pojęcia należy ustalić w szczególności w zależności od celu wynikającego z motywu 12 rozporządzenia, zgodnie z którym podstawy jurysdykcji ustanowione w tym rozporządzeniu są ukształtowane zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości (wyroki: A, EU:C:2009:225, pkt 31, 35; a także Mercredi, EU:C:2010:829, pkt 44, 46).

51 W wyrokach tych Trybunał również orzekł, że sąd krajowy powinien ustalić zwykły pobyt dziecka przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności faktycznych danego przypadku (wyroki: A, EU:C:2009:225, pkt 37, 44; a także Mercredi, EU:C:2010:829, pkt 47, 56). Uznał on w tym względzie, że oprócz fizycznej obecności dziecka na terytorium państwa członkowskiego muszą być potwierdzone inne czynniki mogące wykazać, iż obecność ta nie ma w żadnym razie charakteru tymczasowego lub okazjonalnego, i że miejsce pobytu dziecka odnosi się do miejsca, gdzie dziecko wykazuje pewną integrację ze środowiskiem społecznym i rodzinnym (wyroki: A, EU:C:2009:225, pkt 38, 44; a także Mercredi, EU:C:2010:829, pkt 47, 49, 56).

52 Trybunał uściślił, że w tym względzie należy w szczególności wziąć pod uwagę długość, regularność, warunki oraz motywy pobytu i przenosin rodziny do danego państwa członkowskiego, obywatelstwo dziecka, miejsce i warunki uczęszczania do szkoły, znajomość języków, a także więzi rodzinne i społeczne dziecka w tym państwie członkowskim (wyroki: A, EU:C:2009:225, pkt 39, 44; a także Mercredi, EU:C:2010:829, pkt 48, 49, 56). Uznał również, że zamiar osiedlenia się rodziców lub jednego z rodziców wraz z dzieckiem w innym państwie członkowskim manifestujący się w pewnych oznakach zewnętrznych, jak zakup lub najem mieszkania w tym państwie członkowskim, może stanowić wskazówkę co do zmiany miejsca zwykłego pobytu dziecka (zob. wyroki: A, EU:C:2009:225, pkt 40, 44; a także Mercredi, EU:C:2010:829, pkt 50).

53 Ponadto w pkt 51–56 wyroku Mercredi (EU:C:2010:829) Trybunał orzekł, że długość pobytu może służyć jedynie jako wskaźnik przy ocenie ogółu okoliczności właściwych konkretnej sprawie, i uściślił elementy, które należy w szczególności wziąć pod uwagę, gdy dziecko jest małe.

54 Pojęcie „zwykłego pobytu" dziecka widniejące w art. 2 pkt 11 i w art. 11 rozporządzenia nie może mieć treści różnej od treści objaśnionej w wyżej wymienionych wyrokach w odniesieniu do art. 8 i 10 rozporządzenia. Z tego względu z rozważań przedstawionych w pkt 46–53 niniejszego wyroku wynika, że rozpoznający wniosek o powrót na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. i art. 11 rozporządzenia sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało zabrane, powinien sprawdzić, czy dziecko

bezpośrednio przed zarzucanym zabraniem albo zatrzymaniem miało zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia, przy uwzględnieniu ogółu okoliczności właściwych konkretnej sprawie według kryteriów oceny wskazanych w tych wyrokach.

55 Badając w szczególności motywy pobytu dziecka w państwie członkowskim, do którego zostało ono zabrane, i zamiar rodzica, które je tam zabrał, należy w okolicznościach takich jak rozpatrywane w sprawie głównej uwzględnić fakt, że orzeczenie sądowe zezwalające na zabranie mogło być wykonywane tymczasowo i że wniesiono od niego apelację. Okoliczności te nie przemawiają bowiem na korzyść ustalenia, że doszło do przeniesienia miejsca zwykłego pobytu dziecka, skoro wspomniane orzeczenie miało charakter tymczasowy i rodzic ten nie mógł być pewny w chwili zabrania, iż pobyt w tym państwie członkowskim nie będzie przejściowy.

56 W świetle konieczności zapewnienia ochrony dobra dziecka elementy te należy w ramach oceny całości szczególnych okoliczności konkretnego przypadku wyważyć z innymi elementami faktycznymi mogącymi wykazać pewną integrację dziecka ze środowiskiem społecznym i rodzinnym od chwili zabrania, takimi jak wymienione w pkt 52 niniejszego wyroku, a w szczególności czasem, który upłynął między tym zabraniem a orzeczeniem sądowym uchylającym orzeczenie zapadłe w pierwszej instancji i ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia. Natomiast czas, który upłynął od tego orzeczenia, nie może w żadnym przypadku być wzięty pod uwagę.

57 W świetle całości tych rozważań na pytania pierwsze i trzecie należy odpowiedzieć, iż art. 2 pkt 11 i art. 11 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, rozpoznający wniosek o powrót dziecka sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało zabrane, powinien sprawdzić, dokonując oceny całości szczególnych okoliczności konkretnego przypadku, czy dziecko bezpośrednio przed zarzucanym bezprawnym zatrzymaniem miało jeszcze zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia. W ramach tej oceny należy uwzględnić okoliczność, że orzeczenie sądowe zezwalające na zabranie mogło być wykonywane tymczasowo i że wniesiono od niego apelację.

W przedmiocie pytania drugiego

58 Ponieważ w ocenie rządu francuskiego i Komisji dopuszczalność drugiego pytania rodzi wątpliwości w zakresie, w jakim dotyczy ono wykładni konwencji haskiej z 1980 r., należy zauważyć, że jak podniósł rzecznik generalny w pkt 54–57 stanowiska, skoro rozporządzenie powtarza w niektórych ze swoich przepisów sformułowania wspomnianej konwencji lub do niej się odnosi, żądana wykładnia jest niezbędna dla jednolitego stosowania rozporządzenia i wspomnianej konwencji w ramach Unii i nie wydaje się bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu głównego (zob. podobnie wyrok McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, pkt 32–37).

59 Przede wszystkim co do istoty należy zauważyć, po pierwsze, że rząd francuski wskazał w toku rozprawy, iż sądowi nie może w prawie francuskim przysługiwać prawo pieczy nad dzieckiem.

60 Po drugie, w zakresie, w jakim sąd odsyłający wydaje się wiązać kwestię jurysdykcji sądów francuskich w odniesieniu do orzekania o prawie do pieczy nad dzieckiem z kwestią bezprawnego charakteru zatrzymania, należy zauważyć, że jak wskazano w pkt 38 niniejszego wyroku, cour d'appel de Bordeaux przysługiwała jurysdykcja na mocy art. 8 rozporządzenia, gdy ustalił wyrokiem z dnia 5 marca 2013 r. miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania ojca. Jednakże to nie przesądza bezprawnego, w rozumieniu rozporządzenia, charakteru zatrzymania dziecka, jako że charakter taki

nie wynika z samej jurysdykcji sądów państwa członkowskiego pochodzenia, lecz – jak stwierdzono w pkt 47 niniejszego wyroku – z naruszenia prawa do pieczy przyznanego zgodnie z prawem państwa członkowskiego pochodzenia.

61 Po trzecie, należy podkreślić, że art. 2 pkt 11 rozporządzenia nie obejmuje definicją „bezprawnego uprowadzenia albo zatrzymania" naruszenia prawa do osobistej styczności z dzieckiem i do zakwaterowania.

62 W tych warunkach należy uznać, iż poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy rozporządzenie należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, zatrzymanie dziecka w tym państwie członkowskim po wydaniu tego drugiego orzeczenia jest bezprawne, tak że art. 11 rozporządzenia ma zastosowanie.

63 W tym względzie wystarczy stwierdzić, że naruszeniem prawa do pieczy w rozumieniu rozporządzenia jest zatrzymanie dziecka w państwie członkowskim pochodzenia po wydaniu orzeczenia sądowego tego państwa członkowskiego ustalającego miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego we wspomnianym państwie członkowskim, jako że piecza nad dzieckiem obejmuje zgodnie z art. 2 pkt 9 prawo do określania miejsca pobytu dziecka. Z tego względu zatrzymanie dziecka z naruszeniem takiego orzeczenia jest bezprawne w rozumieniu rozporządzenia. Artykuł 11 tegoż rozporządzenia ma zatem zastosowanie, jeśli dziecko miało bezpośrednio przed tym zatrzymaniem zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia.

64 Jeśli zostanie uznane, że ten warunek dotyczący pobytu nie jest spełniony, orzeczenie oddalające wniosek o powrót na podstawie art. 11 rozporządzenia, nienaruszające istoty prawa do pieczy, co do którego orzekł już sąd państwa członkowskiego pochodzenia, jest wydawane bez uszczerbku dla stosowania ujętych w rozdziale III rozporządzenia norm dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w państwie członkowskim.

65 I tak, w sprawie głównej zatrzymanie dziecka poza Francją stanowi naruszenie wynikającego z wyroku cour d'appel de Bordeaux z dnia 5 marca 2013 r. prawa do pieczy nad dzieckiem w rozumieniu rozporządzenia. Skutkuje to tym, że zatrzymanie jest bezprawne w rozumieniu rozporządzenia i że art. 11 tegoż rozporządzenia może mieć zastosowanie dla celów uwzględnienia wniosku o powrót, jeśli właściwy sąd irlandzki uzna, iż dziecko bezpośrednio przed wydaniem tego wyroku miało zwykły pobyt we Francji. Jeśli sąd ten uzna – przeciwnie – że dziecko miało w tamtej chwili zwykły pobyt w Irlandii, jego orzeczenie oddalające wniosek o powrót zostanie wydane bez uszczerbku dla stosowania przepisów rozdziału III rozporządzenia w celu uzyskania wykonania wspomnianego wyroku.

66 W odniesieniu do tego ostatniego przypadku należy przypomnieć, że zgodnie z motywem 21 rozporządzenia jego podstawą jest założenie, iż uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych wydanych w państwie członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a przyczyny nieuznania powinny być możliwie najmniej liczne (wyrok Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 50).

67 Okoliczność, że po wydaniu wyroku w pierwszej instancji zwykły pobyt dziecka mógł ulec zmianie w toku postępowania apelacyjnego i że ta zmiana zostaje w odpowiednim przypadku stwierdzona przez sąd rozpoznający wniosek o powrót na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. i art. 11 rozporządzenia, nie może stanowić elementu, na który mógłby powoływać się rodzic zatrzymujący dziecko z naruszeniem prawa do pieczy w celu przedłużenia sytuacji faktycznej stworzonej jego bezprawnym zachowaniem i w celu przeciwstawienia się wykonaniu wydanego w państwie członkowskim pochodzenia orzeczenia w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej, które jest w tym państwie wykonalne i które zostało doręczone. Uznanie, że stwierdzenie zmiany zwykłego

pobytu dziecka dokonane przez sąd rozpoznający taki wniosek pozwala na przedłużenie takiej sytuacji faktycznej i przeszkodzenie wykonaniu takiego orzeczenia, stanowiłoby bowiem obejście mechanizmu ustanowionego w sekcji 2 rozdziału III rozporządzenia i pozbawiłoby sensu ten mechanizm.

68 Podobnie w takim przypadku jak ten w sprawie głównej wniesienie środka zaskarżenia na takie orzeczenie w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez państwo członkowskie pochodzenia nie może mieć konsekwencji w odniesieniu do wykonania tego orzeczenia.

69 W świetle całości poprzedzających rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż rozporządzenie należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, zatrzymanie dziecka w tym państwie członkowskim po wydaniu tego drugiego orzeczenia jest bezprawne, a art. 11 rozporządzenia ma zastosowanie, jeśli zostanie uznane, iż dziecko bezpośrednio przez tym zatrzymaniem miało jeszcze zwykły pobyt we wspomnianym państwie członkowskim. Jeśli zostanie uznane – przeciwnie – że dziecko nie miało już w tej chwili zwykłego pobytu w państwie członkowskim pochodzenia, orzeczenie oddalające wniosek o powrót oparty na tym przepisie jest wydawane bez uszczerbku dla stosowania ujętych w rozdziale III rozporządzenia norm dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w państwie członkowskim.

W przedmiocie kosztów

70 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 2 pkt 11 i art. 11 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, rozpoznający wniosek o powrót dziecka sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało zabrane, powinien sprawdzić, dokonując oceny całości szczególnych okoliczności konkretnego przypadku, czy dziecko bezpośrednio przed zarzucanym bezprawnym zatrzymaniem miało jeszcze zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia. W ramach tej oceny należy uwzględnić okoliczność, że orzeczenie sądowe zezwalające na zabranie mogło być wykonywane tymczasowo i że wniesiono od niego apelację.**

2) **Rozporządzenie nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, zatrzymanie dziecka w tym państwie członkowskim po wydaniu tego drugiego orzeczenia jest bezprawne, a art. 11 rozporządzenia ma zastosowanie, jeśli zostanie uznane, iż dziecko bezpośrednio przez tym zatrzymaniem miało jeszcze zwykły pobyt we wspomnianym państwie członkowskim. Jeśli zostanie uznane – przeciwnie – że dziecko nie**

miało już w tej chwili zwykłego pobytu w państwie członkowskim pochodzenia, orzeczenie oddalające wniosek o powrót oparty na tym przepisie jest wydawane bez uszczerbku dla stosowania ujętych w rozdziale III tegoż rozporządzenia norm dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w państwie członkowskim.

Podpisy